

**22-23.04.2024**

**<https://phoenixpublication.uz/>**

**MOLIYAVIY SEKTORNING RAQAMLI TRANSFORMATSIYASI**

**Xudayberdieva O.Q.**

*Buxoro muxandislik-texnologiya institute, Menejment kafedrası, o'qituvchi-stajor,*

**Ismatullayeva R.O.**

*710-21 MAR gr. Talabasi*

**ЦИФРОВАЯ ТРАНСФОРМАЦИЯ ФИНАНСОВОГО СЕКТОРА**

**Худайбердиева О.К.**

*Бухарский инженерно-технологический институт, Кафедра Менеджмент,  
преподаватель-стажер,*

**Исматуллаева Р.О.**

*Ст. гр.710-21 MAR*

**DIGITAL TRANSFORMATION OF THE FINANCIAL SECTOR**

**Khudayberdieva O.K.**

*Bukhara Institute of engineering and technology, trainee teacher Management  
Department,*

**Ismatullaeva R.O.**

*Gr.710-21 MAR, student*

Moliyaviy xizmatlarni taqdim etish uchun raqamli texnologiyalardan foydalanish (raqamlashtirish) moliya sektoridagi innovasiyalarni rag'batlantiradi. Zamonaviy dunyoda raqamlashtirish moliya sektorini rivojlantirish, yanada qulay va xavfsiz mahsulotlar va xizmatlarning paydo bo'lishi uchun ajralmas omilga aylanmoqda.

Texnologiyadan foydalanish xizmat ko'rsatishning asosiy tamoyillari va kompaniyalarning mijozlar, moliya bozorining boshqa ishtirokchilari va regulyatorlari bilan o'zaro munosabatlarining biznes jarayonlarini tubdan o'zgartirishni, shuningdek, yangi raqamli vositalardan foydalanish orqali bitimlar hajmi va tezligini oshirishni o'z ichiga oladi. [1].

Mijozlarga yo'naltirish endi kompaniyalar yutuqlarining asosiy omilidir, chunki u texnologiyani rivojlantirishning keyingi yo'nalishlarini belgilaydi. Shunday qilib, moliyaviy xizmatlarning mavjudligi ularni taqdim etishning yangi usullari paydo bo'lishi tufayli ortib bormoqda va iste'molchilar uchun mahsulotlar xilma-xilligi kengaymoqda. [2].

Moliyaviy sektor ishtirokchilari uchun raqamlashtirish:

1. Xarajatlarni kamaytirish;
2. Tizimda ma'lumotlarni samarali qayta ishlash tufayli xizmatni [3] har bir mijozning shaxsiy ehtiyojlariga moslashtirish qobiliyati;

**22-23.04.2024**

**<https://phoenixpublication.uz/>**

3. Axborot almashish jarayonini soddalashtirish. Texnologiya sohasidagi innovasiyalar [4] moliya sektori samaradorligini oshirishga sabab bo'ladi, shuningdek, yangi kompaniyalar bozoriga kirish xarajatlarini kamaytirishga va iste'molchilarning xohish-istaklarini shakllantirishga yordam beradi. [5].

Vositachilardan foydalanish zaruratini bartaraf etish orqali moliyaviy texnologiyalar moliyaviy xizmatlarni taqdim etishning yangi usullari paydo bo'lishi sababli raqobatning kuchayishi tufayli moliya institutlarining an'anaviy biznes modellariga bosim o'tkaza boshlaydi. [6]. Ammo shuni yodda tutish kerakki, global raqamli gigantlar allaqachon tanlovda ishtirok etmoqda, bu yaqin kelajakda moliyaviy sektorga sezilarli ta'sir ko'rsatishi mumkin. Alibaba, Apple, Facebook, Google, Amazon va Baidu kabi kompaniyalar allaqachon sektorga moliyaviy xizmatlarni joriy etish bilan faol shug'ullanmoqdalar. [7].

Moliyaviy mahsulotni standartlashtirish tendentsiyasini hisobga olgan holda, moliyaviy mahsulotlarni etkazib berish uchun platforma yechimlari uchun zarur shart-sharoitlar yaratilmoqda, bu esa distribyutorlarning birlamchi ishlab chiqaruvchilar ustidan ustunligiga olib kelishi mumkin. [8]. Bunday modelning asosiy omili samaradorlik yoki mahsulotni xaridorga etkazib berishning narxi va qulayligiga qarab, birlik xarajatlarining pastligi. [9] Agar amalga oshirilsa, ushbu model moliya sektoridagi raqobat muhitini tubdan o'zgartirishi mumkin. Suvda qolish uchun an'anaviy moliya institutlari o'zgarishi kerak [10].

Ammo keng tarqalgan raqamli transformasiya, ijobiy jihatlardan tashqari, bozor va uning ishtirokchilari barqarorligi uchun potentsial xavflarni keltirib chiqaradi. [11]. Ushbu sohadagi eng oqilona tartibga solish choralari iste'molchilarni himoya qilish, ularning shaxsiy ma'lumotlari va bozor samaradorligi o'rtasidagi muvozanatga erishish uchun zarur bo'lgan innovasiyalarni joriy etishning sababiy to'xtatuvchisi bo'lmasligi aniq. [12].

Shuni ta'kidlash kerakki, global tendentsiyalardan biri regulyatorlarning samaradorligini oshirish uchun yangi texnologiyalardan foydalanishdir. Suptech (nazorat texnologiyasi) atamasi ko'proq qo'llanila boshlandi, bu xavflarni aniqlash va baholash, ma'lumotlarni to'plash va tahlil qilishning yanada samarali usullari uchun eng zamonaviy texnologiyalardan foydalangan holda mavjud nazorat va tartibga solish usullarini takomillashtirishni anglatadi. [13]. O'zbekiston moliya bozorida ushbu tendentsiya O'zbekiston banki va nazorat qilinadigan tashkilotlar o'rtasidagi o'zaro ta'sir mexanizmlarini takomillashtirishda namoyon bo'ladi: axborot almashinuvi ishtirokchisining shaxsiy hisobini ishlab chiqish, nazorat ma'lumotlarini taqdim etish uchun yangi formatlardan foydalanish va boshqalar. [14].

Keyingi yo'nalish - Regtech (tartibga solish texnologiyasi) - nazorat qilinadigan moliya institutlari tomonidan tartibga solish talablari va xatarlarni boshqarishning samarali bajarilishini yaxshilash uchun innovasion texnologiyalardan [15] foydalanishni anglatadi, bu banklar ishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi, bu esa moliya institutlariga ichki nazorat talablarini yuqori tezlikda va eng kam xarajat bilan amalga oshirishga imkon beradi.

O'zbekiston moliya bozori uchun xavf va imkoniyatlar:



**22-23.04.2024**

**<https://phoenixpublication.uz/>**

1. Ular jismoniy borligi asoslangan, chunki moliyaviy xizmatlar jismoniy mavjudlik muammosi, uzoq aniqlash joriy etish bilan hal va moliyaviy bozor ishtirokchilarining ish modellari o'zgartirmoq lozim. [16].

2. Kiber tahdidlar butun tizim uchun xavf tug'diradi, chunki kutilmagan nosozliklar narx zarbalarini yaratish, algoritmlarning sinxron harakati va shu bilan moliyaviy barqarorlikka tahdid solishi kabi keng ko'lamli oqibatlariga olib kelishi mumkin. [17].

3. Sun'iy intellekt va mashinani o'rganish bozor ishtirokchilarining matematik modellari ma'lumotlarini tekshirishda muammolar bilan bog'liq bo'lishi mumkin, bu noto'g'ri qarorlarga olib kelishi va moliyaviy barqarorlik xavfini oshirishi mumkin.

4. Tartibga solish muhitini o'zgartirish uchun sekin proseduralar (bir yildan yoki undan ko'proq), moliya bozorining an'anaviy chegaralarining xiralashishi, moliyaviy sektorning parchalanishi va murakkabligi xavfi an'anaviy tartibga solish tizimi uchun ba'zi qiyinchiliklarni keltirib chiqaradi. [18].

5. Big Data texnologiyasi moliyaviy xizmatlar iste'molchilarini jalb qiladi va saqlaydi, raqobat muhitini yaratadi va bu sohadagi firibgarlikka qarshi kurashadi. Ammo xavflar ham mavjud - ma'lumotlar nazoratini yo'qotish, ruxsatsiz foydalanish, ma'lumotlarni yig'ish va saqlashni munosib optimallashtirishning yo'qligi, mutaxassislar va mijozlar tomonidan ma'lumotlarni talqin qilishda xatolar [19].

O'zbekiston Markaziy banki tomonidan mijozlar xavfsizligini ta'minlash bo'yicha ko'rilyotgan chora-tadbirlar:

1. Ko'proq optimallashtirish uchun raqamli moliyaviy infratuzilmani rivojlantirishni davom eting;

2. Kiberxavfsizlik Standartlari;

3. Regtechni hisobga olgan holda yangi texnologiyalarni rivojlantirish uchun qulay muhit yaratish;

4. O'zbekiston bankida Suptech taraqqiyot;

5. Algoritmlar va dasturlarni tasdiqlashga yondashuvlarni aniqlash;

6. Yuqori texnologiyali moliyaviy xizmatlar uchun iste'molchilar huquqlarini himoya qilish tizimini rivojlantirish bilan bog'liq ishlarni amalga oshirish [20].

Raqamli transformasiya ijobiy moliyaviy natijalarga erishish vositasidir. Ushbu yo'nalishdagi faoliyat yangi bosqichga ko'tarilish va mijozlar uchun eng jozibador bo'lish imkoniyatini beradi, shuning uchun texnologiya sohasidagi yangiliklardan xabardor bo'lish va undan raqamlashtirish asosida malakali foydalanish juda muhimdir.

Har qanday yangilik singari, raqamli transformasiya ham turli darajadagi xavf va tahdidlarni o'z ichiga olmaydi. Ularni tez va samarali ravishda yo'q qilish uchun moliyaviy texnologiyalarni tartibga solish (kiberxavfsizlik va ma'lumotlar xavfsizligi) sohasidagi me'yoriy-huquqiy bazani uyg'unlashtirish muhimdir.

**FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:**

1. Белоновская А.М., Баландина Н.Г., Збировская Е.П. Институциональное доверие как фактор финансового благополучия домохозяйств: международные и национальные аспекты//Вестник Московского университета МВД России. 2015. № 12. С. 244-248.
2. «Основные направления развития финансового рынка российской федерации на период 2019-2021 годов», Центральный банк Российской Федерации, 2019. [Электронный ресурс] URL:
3. [https://cbr.ru/content/document/file/71220/main\\_directions.pdf](https://cbr.ru/content/document/file/71220/main_directions.pdf) (дата обращения: 01.02.2020).
4. Худайбердиева О. Формирование цифровой экономики в Узбекистане //in Library. – 2021. – Т. 21. – №. 4. – С. 431-433.
5. Худайбердиева О. К. ИННОВАЦИИ И НАУЧНЫЙ ПРОГРЕСС–ФУНДАМЕНТ УСТОЙЧИВОГО РАЗВИТИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ //ББК 65.0501 А 43. – 2022. – С. 331.
6. Qurbonovna, Xudoyberdiyeva Oysha. "TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA MILLIY MADANIYATNING O'RNI." Научный Фокус 1.8 (2023): 1024-1027.
7. Худайбердиева О. К. ЭКОНОМИЧЕСКИЕ РЕФОРМЫ СФЕРЫ УСЛУГ В УЗБЕКИСТАНЕ //АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ НАЦИОНАЛЬНОЙ И РЕГИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ. – 2021. – С. 216-220.
8. Ochilov S. B., Tagaev A. N., Khudayberdieva O. K. Other ways to build correlation models //International Journal of Human Computing Studies. – 1935. – Т. 3. – №. 4. – С. 1-5.
9. Ochilov S. B., Khasanova G. D., Khudayberdieva O. K. Method for constructing correlation dependences for functions of many variables used finite differences //The American Journal of Management and Economics Innovations. – 2021. – Т. 3. – №. 05. – С. 46-52.
10. Ochilov S. B. O. S. B., Khudayberdieva O. K., Mehriniso K. DIFFERENTIAL METHOD FOR FORECASTING LABOR RESOURCES BASED ON CORRELATION MODELS //The American Journal of Social Science and Education Innovations. – 2023. – Т. 5. – №. 04. – С. 21-27.
11. Худайбердиева О. Формирование цифровой экономики в Узбекистане //in Library. – 2021. – Т. 21. – №. 4. – С. 431-433.
12. Худайбердиева О. К. ТЕНДЕНЦИИ СТРЕМИТЕЛЬНОГО РАЗВИТИЯ СФЕРЫ УСЛУГ В УЗБЕКИСТАНЕ //ИННОВАЦИОННОЕ РАЗВИТИЕ: ПОТЕНЦИАЛ НАУКИ, БИЗНЕСА, ОБРАЗОВАНИЯ. – 2021. – С. 102-113.
13. Очилов СБОСБ, Худайбердиева О.К., Мехринисо К. ДИФФЕРЕНЦИАЛЬНЫЙ МЕТОД ПРОГНОЗИРОВАНИЯ ТРУДОВЫХ РЕСУРСОВ НА ОСНОВЕ



**22-23.04.2024**

**<https://phoenixpublication.uz/>**

**КОРРЕЛЯЦИОННЫХ МОДЕЛЕЙ** //Американский журнал социальных наук и инноваций в образовании. – 2023. – Т. 5. – №. 04. – С. 21-27.

14. Худайбердиева О., Баратович Ш., Хусенова М. Дифференциальный метод прогнозирования трудовых ресурсов на основе корреляционных моделей //in Library. – 2023. – Т. 1. – №. 2. – С. 21-27.

15. Курбановна, Худайбердиева Айша и Убайтова Мохитабон. «СОВРЕМЕННЫЕ КЛАСТЕРЫ В НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКЕ ЯВЛЯЮТСЯ ЭФФЕКТИВНЫМ СРЕДСТВОМ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ». Новости образования: исследование XXI века 1.11 (2023): 177-185.

16. Karomatovna M. J. WAYS TO INCREASE THE INVESTMENT POTENTIAL OF THE REGION IN MODERN CONDITIONS //Journal of Advanced Scientific Research (ISSN: 0976-9595). – 2023. – Т. 3. – №. 2. View of WAYS TO INCREASE THE INVESTMENT POTENTIAL OF THE REGION IN MODERN CONDITIONS (sciencesage.info)

17. Musayeva J. K. O ‘ZBEKISTON IQTISODIYOTINI RIVOJLANTIRISHDA AKTIVLARNI BOSHQARISHNING O ‘RNI VA ROLI //Oriental renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences. – 2023. – Т. 3. – №. 4. – С. 554-564.

18. Karomatovna M. J. IMPACT OF ENTERPRISE ASSET MANAGEMENT ON THE PROCESSES OF GLOBALIZATION IN THE ECONOMY OF UZBEKISTAN //British View. – 2023. – Т. 8. – №. 5. View of IMPACT OF ENTERPRISE ASSET MANAGEMENT ON THE PROCESSES OF GLOBALIZATION IN THE ECONOMY OF UZBEKISTAN | British View

19. Musaeva J. K., Khalilova M. A. FEATURES OF INVESTMENT PROCESSES OF THE DEVELOPMENT OF THE ECONOMY OF UZBEKISTAN IN THE CONDITIONS OF GLOBALIZATION //Academia Science Repository. – 2023. – Т. 4. – №. 04. – С. 618-628. <https://wos.academiascience.org/index.php/wos/article/view/3763/3615> DOI: <https://doi.org/10.17605/OSF.IO/BGTE7>

20. Musayeva J.K. O'zbekiston iqtisodiyotini rivojlantirishda korxona aktivlarini boshqarish, globallashtirish va integratsiya jarayonlarining ta'siri. СОЛИҚ ВА ҲАЁТ ЭЛЕКТРОН ИЛМІЙ ОММАБОП ЖУРНАЛ, II СОН. 2023, 13-19-bet